

A decorative graphic on the left side of the page. It consists of a large blue triangle pointing right, followed by a series of overlapping triangles in light gray, green, and blue, creating a sense of movement and depth.

Granskning av kommunens arbete med ungdomskriminalitet och avhopparverksamhet

Rapport

Uppsala kommun

2026-01-23

Antal sidor: 45

Antal bilagor: 0

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

1	Sammanfattning	3
2	Bakgrund	6
3	Syfte, revisionsfrågor och avgränsning	7
3.1	<i>Avgränsning och ansvarig nämnd</i>	8
4	Revisionskriterier	8
5	Metod	9
5.1	<i>Dokumentstudier och protokollsgranskning</i>	9
5.2	<i>Intervjuer</i>	10
5.3	<i>Bedömningsnivåer</i>	10
5.4	<i>Kvalitetssäkring och faktakontroll</i>	11
6	Resultat av granskningen	12
6.1	<i>Styrande förutsättningar</i>	12
6.1.1	Lagstiftning och föreskrifter	12
6.1.2	Reglemente	13
6.1.3	Mål- och budget 2025 med plan för 2026-2027	13
6.2	<i>Organisation och ansvarsfördelning</i>	14
6.2.1	Organisation	14
6.2.2	Ansvarsfördelning inom förvaltningen	15
6.2.3	Bedömning	20
6.3	<i>Arbete för att förebygga och motverka ungdomskriminalitet</i>	21
6.3.1	Arbetssätt och insatser	21
6.3.2	Rutiner	24
6.3.3	Bedömningsmetoder	26
6.3.4	Bedömning	28
6.4	<i>Samverkan för att förebygga och motverka ungdomskriminalitet</i>	30
6.4.1	Intern samverkan med andra förvaltningar	30
6.4.2	Samverkan med externa aktörer	31
6.4.3	Bedömning	33
6.5	<i>Uppföljning och utvärdering</i>	34
6.5.1	Uppföljning och kontroll inom verksamheten	34
6.5.2	Nämndens uppföljning	37
6.5.3	Utvärdering och utveckling av insatserna	39
6.5.4	Bedömning	41
7	Samlad bedömning och rekommendationer	44

1 SAMMANFATTNING

Azets Revision & Rådgivning har av Uppsala kommuns förtroendevalda revisorer fått i uppdrag att granska socialnämndens arbete med att bryta kriminalitet hos ungdomar.

Syftet med granskningen har varit att bedöma om socialnämnden säkerställt ett ändamålsenligt arbete med insatser till unga i kriminalitet och avhoppare för att bryta deras kriminella livsstil.

Vår samlade bedömning utifrån granskningens syfte är att socialnämnden endast delvis säkerställt ett ändamålsenligt arbete med insatser till unga i kriminalitet och avhoppare för att bryta deras kriminella livsstil.

Bakgrunden till vår samlade bedömning är att granskningen visat att det visserligen finns ett brett utbud av etablerade och delvis evidensbaserade insatser för att motverka ungdomskriminalitet och stödja avhoppare, samt att det finns rutiner som till viss del reglerar ansvar och samverkan. Samtidigt bedömer vi att arbetet endast delvis är tydligt organiserat, med brister i den övergripande ansvarsfördelningen. Systematisk användning av bedömningsmetoder varierar, och uppföljning och utvärdering av insatser sker i otillräcklig omfattning, med särskilda utvecklingsbehov inom avhopparverksamheten som framstår som isolerad från annan verksamhet. Sammantaget innebär detta enligt vår mening en risk för varierande kvalitet, otydlighet i ansvar samt begränsad möjlighet för nämnden att säkerställa insatsers ändamålsenlighet och effekt.

I det följande redovisas våra samlade bedömningar av respektive revisionsfråga.

Nej Endast delvis I allt väsentligt Ja 	
Revisionsfråga	Bedömning
Har socialnämnden säkerställt att arbetet är organiserat på ett tydligt sätt, vad gäller ansvar och roller?	Endast delvis

Finns det ändamålsenliga insatser i syfte att motverka nyrekrytering till eventuella gängmiljöer samt hjälpa och stötta avhoppare?	I allt väsentligt
Använder nämnden strukturerade bedömningsmetoder i arbetet med ungdomar i kriminalitet?	Endast delvis
Har nämnden säkerställt att det finns en etablerad och fungerande samverkan med andra myndigheter gällande arbetet med ungdomar i kriminalitet och avhoppare?	I allt väsentligt
Finns det ett systematiskt arbete för att säkerställa att arbetet genomförs i enlighet med fastställda rutiner och arbetssätt?	Endast delvis
Har nämnden ett systematiserat arbete med uppföljning, utvärdering och utveckling av insatserna?	Endast delvis

För närmare beskrivning av bakgrunden till våra bedömningar hänvisar vi till respektive avsnitt i revisionsrapporten.

Utifrån våra iakttagelser och bedömningar rekommenderar vi socialnämnden att:

- Säkerställa att det finns en dokumenterad och aktuell processbeskrivning som tydliggör ansvar, roller och funktioner för arbetet med ungdomskriminalitet och avhopparverksamhet.
- Genomföra en översyn av styrande och stödjande dokument för att säkerställa att de överensstämmer med nuvarande organisation.
- Säkerställa att en konsekvent och gemensam tillämpning av evidensbaserade bedömningsmetoder i utredningsarbetet, i syfte att kartlägga behov på individnivå.
- Säkerställa att den interna samverkan mellan avhopparverksamheten och övriga verksamheter inom förvaltningen är strukturerad.

- Tillse ett mer strukturerat kvalitetsarbete där tillräckliga kontroller genomförs av rutiner och arbetssätt genom stärkt systematik i arbetet med egenkontroller.
- Säkerställa att uppföljning och utvärdering av insatsers kvalitet och effekter genomförs systematiskt.
- Säkerställa att uppföljning och återkoppling sker till nämnd i enlighet med beslutade rutiner och vägledningar.
- Tillse att återkoppling avseende avhopparverksamheten sker till nämnd, för att säkerställa den interna kontrollen.

2 BAKGRUND

Azets Revision & Rådgivning har av Uppsala kommuns förtroendevalda revisorer fått i uppdrag att granska socialnämndens arbete med att bryta kriminalitet hos ungdomar. Uppdraget ingår i revisionsplanen för 2025.

Brottsligheten är ett samhällsproblem med påverkan på såväl enskilda som samhället i stort. På senare tid har Sverige drabbats av allvarlig brottslighet med koppling till kriminella nätverk som präglas av bland annat dödligt skjutvapenvåld, narkotikahandel, angrepp på välfärdens utbetalningssystem och undandragande av skatter och avgifter. Därutöver finns det sedan länge omfattande problem med brottslighet som exempelvis avser våld i nära relationer, hedersrelaterat våld och förtryck och sexuellt våld mot kvinnor. Situationen har bidragit till att människors otrygghet över tid har ökat i stora delar av det svenska samhället.

I Uppsala kommuns mål och budget framgår ett fokusmål om att Uppsala ska bli tryggare med jämlika livsvillkor. Trygghet är en rättighet för alla och ingen ska begränsas av otrygghet eller oro att utsättas för brott. Uppsala ska upplevas som en trygg kommun att verka och leva i. Uppsala ska inte ha någon utsatt stadsdel. Uppsala kommuns arbete med trygghet, säkerhet och att förebygga brott är till för att skydda människors liv och hälsa, samhällets funktionalitet, egendom, demokrati, rättssäkerhet och mänskliga fri- och rättigheter. Ett starkt områdesarbete förebygger och förhindrar social oro. Insatser för att bekämpa kriminaliteten kombineras med förebyggande åtgärder som ger resultat. Kommunen ska fortsätta att utveckla samarbetet med polisen för ökad trygghet.

Socialnämnden ansvarar enligt antaget reglemente för samtliga uppgifter enligt socialtjänstlagen (SoL), för vilka ingen annan nämnd i kommunen ansvarar. Socialnämnden ansvarar således för bland annat individ- och familjeomsorg. Socialnämnden ska enligt socialtjänstlagen bistå med hjälp- och stödinsatser som inte faller inom någon annan myndighets ansvarsområde. En del av dessa insatser kan avse stöd till personer som vill lämna organiserad brottslighet. Insatser för dessa individer är förutom att vara återfallsförebyggande för individen också en del i det samhälleliga brottsförebyggande arbete. Personer som varit en del av en organiserad brottslighet kan även vara brottsoffer, vilka socialnämnden har ett särskilt ansvar för.

Socialtjänsten har även ett särskilt ansvar för barn och unga där lagen gör gällande att kommunen ska verka för att barn och ungdomar växer upp under trygga och goda förhållanden. Kommunen ska med särskild uppmärksamhet följa utvecklingen hos unga som visar tecken på en ogynnsam utveckling. Kommunen har även ett ansvar uppmärksamma barn och ungdomar som begår brott och vid behov motivera dem och deras föräldrar att ta emot erbjudna insatser. Dessutom har socialnämnden ett ansvar för utdömda påföljder till unga lagöverträdare.

Revisorerna har i sin risk- och väsentlighetsanalys för år 2025 bedömt att det finns risk för bristande insatser för att förebygga nyrekrytering av ungdomar in i kriminalitet. Revisorerna har därför beslutat att genomföra en fördjupad granskning av området.

3 SYFTE, REVISIONSFRÅGOR OCH AVGRÄNSNING

Granskningen har syftat till att bedöma om socialnämnden säkerställt ett ändamålsenligt arbete med insatser till unga i kriminalitet och avhoppare för att bryta deras kriminella livsstil.

Granskningen har omfattat följande revisionsfrågor:

- Har socialnämnden säkerställt att arbetet är organiserat på ett tydligt sätt, vad gäller ansvar och roller?
- Finns det ändamålsenliga insatser i syfte att motverka nyrekrytering till eventuella gängmiljöer samt hjälpa och stötta avhoppare?
- Använder nämnden strukturerade bedömningsmetoder i arbetet med ungdomar i kriminalitet?
- Har nämnden säkerställt att det finns en etablerad och fungerande samverkan med andra myndigheter gällande arbetet med ungdomar i kriminalitet och avhoppare?
- Finns det ett systematiskt arbete för att säkerställa att arbetet genomförs i enlighet med fastställda rutiner och arbetssätt?
- Har nämnden ett systematiserat arbete med uppföljning, utvärdering och utveckling av insatserna?

3.1 AVGRÄNSNING OCH ANSVARIG NÄMND

Granskningen har avgränsats i enlighet med revisionsfrågorna. Vad gäller arbetet med kriminalitet har fokus varit unga. Vad gäller arbetet med avhopparverksamhet har fokus varit samtliga åldrar. Granskningen har avsett formen för arbetet med insatser och inte myndighetsutövningen i sig.

Granskningen har avgränsats till verksamhetsår 2025, men beslut och åtgärder som vidtagits under tidigare år har även i viss mån varit av relevans för granskningen. Granskningen har omfattat socialnämnden.

4 REVISIONSKRITERIER

Granskningen har omfattat nedanstående revisionskriterier. Med revisionskriterier avses de bedömningsgrunder som ligger till grund för granskningens bedömningar och slutsatser.

- **6 kap. 6 § kommunallagen (2017:725), KL:**

Enligt kommunallagen har nämnderna ansvar för att var och en inom sitt område se till att verksamheten bedrivs i enlighet med de mål och riktlinjer som fullmäktige har bestämt samt de bestämmelser i lag eller annan författning som gäller för verksamheten. Likaså ska nämnderna se till att den interna kontrollen är tillräcklig och att verksamheten bedrivs på ett i övrigt tillfredställande sätt.

Vidare framgår att ansvarig nämnd ska besluta i ärenden som avser verksamhetens mål, inriktning, omfattning eller kvalitet. Detta då beslutanderätten i frågorna inte får delegeras.

- **Socialtjänstlagen (2001:453) / (2025:400)¹**

Enligt socialtjänstlagen har socialtjänsten det yttersta ansvaret för att enskilda får det stöd och den hjälp som de behöver. Vidare framgår att insatser inom socialtjänsten vara av god kvalitet och att det ska finnas rutiner för att förebygga, upptäcka och åtgärda risker och missförhållanden inom socialtjänstens verksamhet rörande barn och unga. Därtill framgår att socialnämnden ska verka för att barn och

¹ I juli 2025 trädde socialtjänstlag (2025:400) i kraft. Utifrån att granskningen avsett verksamhetsår 2025 samt arbete som skett under 2024/2025 kan hänvisning komma att ske till tidigare lagstiftning i rapporten.

unga växer upp under trygga och goda förhållanden, bedriva uppsökande arbete och i samverkan uppmärksamma och verka för att barn och unga inte vistas i miljöer som är skadliga för dem.

- **Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd om handläggning av ärenden som gäller unga lagöverträdare (HSLF-FS 2019:30) och ledningssystem för systematiskt kvalitetsarbete, (SOSFS 2011:9).**

Socialstyrelsen har utfärdat föreskrifter som syftar till att vägleda socialtjänsten i att handlägga ärenden kring ungdomar som begått brott, med fokus på tidiga insatser, samarbete och ungdomens behov. Föreskrifterna ger rekommendationer för hur kommuner och socialtjänst ska arbeta med dessa ärenden. Därtill har Socialstyrelsen utfärdat föreskrifter som avser att systematiskt och fortlöpande utveckla och säkra kvaliteten, exempelvis genom ledningssystem för systematiskt kvalitetsarbete.

- **Övriga tillämpbara interna regelverk och policys såsom:**
 - Uppsala kommuns mål och budget 2025 med plan för 2026-2027 (KF 2024-11-04 § 231).
 - Reglemente för kommunstyrelsen och övriga nämnder i Uppsala kommun (KF nov 2023).

5 METOD

Granskningen har genomförts genom dokumentstudier, protokollsgranskning samt intervjuer med berörda tjänstepersoner och förtroendevalda.

Nedan följer en sammanfattning av metoden, inklusive information om bedömningsnivåer och kvalitetssäkring av rapporten.

5.1 DOKUMENTSTUDIER OCH PROTOKOLLSGRANSKNING

Dokumentstudierna har syftat till att ge oss en översiktlig bild av hur socialnämnden säkerställer ett ändamålsenligt arbete med insatser till unga i kriminalitet och avhoppare för att bryta deras kriminella livsstil. Ett antal dokument har granskats och analyserats, såsom

reglemente, socialnämndens verksamhetsplan och internkontrollplan, kvalitetsberättelse, verksamhetsberättelse, uppföljning av egenkontroller och internkontrollmoment, insatskatalog, rutiner och vägledningar för arbetet med sociala insatsgrupper, rutiner för arbetet med avhoppare, samverkansöverenskommelser med interna och externa aktörer samt olika beskrivningar av verksamhet kopplad till ungdomskriminalitet och avhopparverksamhet. Hänvisning till dokumentation som utgjort underlag för iakttagelser, bedömningar och slutsatser sker löpande i rapporten.

En protokollsgranskning av socialnämndens protokoll har även genomförts för perioden 2024-12-18-2025-12-17.

5.2 INTERVJUER

Inom ramen för granskningen har dokumentstudierna kompletterats med intervjuer som genomförts med följande funktioner:

- Socialnämndens ordförande².
- Avdelningschef barn och unga, myndighet.
- Avdelningschef barn och unga, insatser.
- Enhetschef för Barn- och ungdomsenhet 5.
- Enhetschef för avhopparverksamhet vuxna.
- Teamledare för avhopparverksamhet vuxna.
- Enhetschef Uppsala ungdomsjour.
- Enhetschef ungdomscentrum.
- Enhetschef för Eksätra HVB / IHF.

5.3 BEDÖMNINGSNIVÅER

De bedömningar som avlämnas i granskningen har utgått ifrån följande bedömningsnivåer.

² Intervjun bokades in med socialnämndens presidium, men enbart ordförande deltog på intervjun. Vice ordförande och andra vice ordförande var förhindrade vid tillfället.

Figur 1: Bedömningsnivåer

5.4 KVALITETSSÄKRING OCH FAKTAKONTROLL

Kvalitetssäkringen av granskningen och rubricerad revisionsrapport har skett enligt Azets Revision & Rådgivnings gängse rutiner. Kundensvarig har ansvarat för den interna kvalitetssäkringen av rapporten.

De funktioner som intervjuats i granskningen har givits möjlighet att faktakontrollera rapporten i syfte att verifiera dess uppgifter.

6 RESULTAT AV GRANSKNINGEN

6.1 STYRANDE FÖRUTSÄTTNINGAR

6.1.1 Lagstiftning och föreskrifter

6.1.1.1 *Ungdomskriminalitet*

Socialtjänstlagen (2025:400) fastslår att socialnämnden ska verka för att förebygga och motverka kriminalitet, särskilt bland barn och unga. Enligt 6 kap. SoL är det socialnämndens uppgift att bedriva allmänt förebyggande arbete, vilket inkluderar samverkan och samordning med andra aktörer vid behov.

Socialstyrelsens allmänna råd (HSLF-FS 2019:30) betonar att socialtjänsten bör använda standardiserade bedömningsmetoder vid handläggning av unga som begår brott och göra riskbedömningar för att identifiera återfallsrisker.

6.1.1.2 *Avhopparverksamhet*

För avhopparverksamhet har Socialstyrelsen tagit fram ett särskilt stöddokument³ som tydliggör socialtjänstens roll. Där definieras en avhoppare som en individ som lämnat organiserad brottslighet och är i behov av stöd och skydd. Socialtjänsten ska erbjuda stödinsatser utan särskild lagstiftning men även hantera säkerhetsaspekter, vilket kräver nära samverkan med polis och andra aktörer. Det framhålls att insatser för avhoppare är en del i samhällets brottsförebyggande arbete och viktig ur individperspektiv för att minska återfall. Stödet omfattar flera moment, såsom att erbjuda skyddat boende, säkerhetsåtgärder baserade på polisens riskbedömning, ekonomiskt bistånd och rådgivning, missbruksstöd, psykiatriska insatser samt samordnad eftervård för att minska brottsrisk.

6.1.1.3 *Kvalitet*

Enligt 5 kap. Socialtjänstlagen (2025:400) ska verksamhet inom socialtjänsten vara av god kvalitet och bedrivas i enlighet med vetenskap och beprövade erfarenhet. Socialnämnden ska därtill systematiskt och fortlöpande följa upp, utveckla och säkra kvaliteten i verksamheten.

³ Socialstyrelsen februari 2025.

Den som bedriver socialtjänst ansvarar enligt gällande föreskrifter⁴ för att det finns ett systematiskt kvalitetsledningssystem. Ledningssystemet ska användas fortlöpande och systematiskt för att utveckla och säkra verksamhetens kvalitet genom att identifiera, beskriva och fastställa processer i verksamheten, och kan bland annat omfatta systematiskt förbättringsarbete som riskanalyser och egenkontroller.

6.1.2 Reglemente

Av *Reglemente för kommunstyrelsen och övriga nämnder i Uppsala kommun*⁵ framgår att socialnämnden ansvarar för samtliga uppgifter enligt socialtjänstlagen (SoL), för vilka ingen annan nämnd i kommunen ansvarar. Nämnden ansvarar för individ- och familjeomsorg i alla åldrar, exklusive ekonomiskt bistånd, vilket inkluderar stöd till barn, ungdomar och deras föräldrar.

6.1.3 Mål- och budget 2025 med plan för 2026-2027

Kommunfullmäktige beslutade i november 2024 om *Mål- och budget 2025 med plan för 2026-2027*⁶. Kommunfullmäktige fastställde genom måldokumentet fyra gemensamma mål för mandatperioden, varav fokusmål 4 - *Uppsala ska bli tryggare med jämlika livsvillkor* är ett. Fokusmål 4 lägger särskilt fokus på att Uppsala ska upplevas som en trygg kommun att verka och leva i. I måldokumentet framförs att samhället idag har stora utmaningar med att tillhandahålla hållbara placeringar och insatser för ungdomar som omhändertas enligt lagen om vård av unga (LVU) på grund av normbrytande beteende med kriminalitet. Av den övergripande beskrivningen av fokusmålet framgår att insatser för att bekämpa kriminaliteten ska kombineras med förebyggande åtgärder som ger resultat. Ett exempel som ges är att kommunen ska fortsätta utveckla samarbetet med polisen för ökad trygghet. Ett starkt områdesarbete ska förebygga och förhindra social oro. Inom ramen för fokusmålet finns ett antal uppdrag från kommunfullmäktige till nämnder och bolag.

6.1.3.1 Verksamhetsplan och budget 2025-2027

*Socialnämndens verksamhetsplan och budget 2025-2027*⁷ redogör för nämndens bidrag till fokusmål 4, genom såväl förebyggande som stödjande insatser riktade till enskilda individer

⁴ SOSFS 2011:9.

⁵ Senast reviderat av kommunfullmäktige (KF) 2023-11-06 § 196.

⁶ KF 2024-11-04 § 231.

⁷ Socialnämnden (SCN) 2024-12-18 § 224.

och familjer. Planen innehåller en beskrivning av uppdrag som nämnden erhållit från kommunfullmäktige inom och åtgärder inom respektive uppdrag. I tabellen nedan illustreras det uppdrag som har särskild relevans för granskningsområdet⁸.

Fokusmål 4: Uppsala ska bli tryggare med jämlika livsvillkor
<i>Uppdrag 34: Utveckla kommunens förmåga att förebygga och bekämpa ungdomsbrottslighet och kriminalitet.</i>
- Samverka med polisen inom ramen för BOB⁹ (barn och unga i organiserad brottslighet) för att minska risken att unga dras in i brottsliga miljöer). - Utveckla arbetet med individuellt utformade insatser för att minska risken att barn och ungdomar återfaller i ny kriminalitet efter avslutad placering. - Utveckla samverkan mellan socialtjänsten och förskolan när det gäller det tidiga, förebyggande arbetet.

Tabell 1: Beskrivning av uppdrag inom fokusmål 4.

6.2 ORGANISATION OCH ANSVARSFÖRDELNING

6.2.1 Organisation

Underställt socialnämnden finns socialförvaltningen som administrerar nämndens uppgifter i enlighet med socialtjänstlagen. Förvaltningen leds av en förvaltningsdirektör och underställt förvaltningsdirektören finns i sin tur en stabsfunktion samt tre avdelningar.

- Avdelningen *Barn och ungdom myndighet* utgörs av tre områden¹⁰. Inom området *Barn och unga mottagning och placering* finns tre placeringsenheter och en mottagningsenhet. Inom området *Barn och unga utredning och uppföljning* finns sex barn- och ungdomsenheter, varav en är *Barn- och ungdomsenhet 5*. Enheten är tidigare benämnd *Enheten för riktat stöd 1* respektive *Fenix*. I de fall vi hänvisar till *Enheten för riktat stöd 1* eller *Fenix* – exempelvis när viss dokumentation fortfarande använder dessa beteckningar – avses nuvarande *Barn- och ungdomsenhet 5*.

⁸ Notera att vi listar de åtgärder som har särskild relevans för granskningsområdet, och därmed inte samtliga åtgärder inom uppdraget.

⁹ BOB är en samverkansstruktur som leds av bland annat Polismyndigheten, och som syftar till att skapa snabbare kontaktvägar mellan aktörer på lokal nivå.

¹⁰ Avdelningen har tidigare haft två områden. I en organisationsskiss per november 2025 har avdelningen numera tre områden.

- Avdelning *Barn och ungdom insatser* består av ett antal olika verksamheter såsom tre familjehemsenheter¹¹, *Familjestödsguppen*, *Trappan*¹², *Uppsala ungdomsjour*, *Ungdomscentrum*, *Perrongen*¹³, *Kontaktpersonenheten* samt fem HVB¹⁴. Inom avdelningen finns även verksamheten *En ingång* som syftar till att skapa en samlad översikt över utbudet av öppenvårdsinsatser. Inom Uppsala ungdomsjour finns även *Stödcentrum* för unga brottsutsatta, gärningspersoner och vittnen.
- Inom avdelningen *Vuxna* finns verksamheter som *Socialjouren*, *Mottagningsenhet vuxna* samt tre beroendeenheter, en avhopparverksamhet, *Råd- och behandlingsgruppen*, två boendeenheter¹⁵, *Familjerådgivning*, *Familjerätten* samt *Nexus*¹⁶.

6.2.2 Ansvarsfördelning inom förvaltningen

Enligt uppgift finns ingen särskild organisationskarta eller dokumenterad övergripande ansvarsfördelning för målgruppen. Bakgrunden till detta är att målgruppen är svår att avgränsa, då individerna ofta har en komplex och sammansatt problembild. Insatserna kan därför behöva omfatta flera olika aspekter av individens situation. Som en följd av detta kan personer inom målgruppen vara aktuella inom flera delar av socialförvaltningen, både på myndighetssidan och inom insatsverksamheten. Däremot uppges att det finns ett antal verksamheter som primärt har huvuddelen av kontakterna med målgruppen:

- *Barn- och ungdomsenhet 5* inom avdelningen *Barn och unga myndighet*, där avhopparverksamhet för åldersgruppen 13-18 år samt *Ungdomsbrottsgruppen* är organisatoriskt placerade.
- *Ungdomscentrum* och *Uppsala ungdomsjour* inom avdelningen *Barn och unga insats*.

¹¹ Ling, Gottsunda och Sävja.

¹² På Trappan kan barn och ungdomar mellan 7-20 år få stöd och hjälp när det finns problem i familjen, exempelvis kopplat till missbruk, psykisk ohälsa, våld, separation/skilsmässa. Trappan erbjuder stödgrupp och enskilda samtal.

¹³ Stöd till individer mellan 10-20 år som har behov av en förändring i livet eller i sin livsstil. Stödet kan exempelvis handla om skolproblem, olämpliga kompisar, droger/alkohol, psykisk ohälsa, problem i familjen eller att individen ska flytta hem efter att ha varit placerad utanför hemmet.

¹⁴ Brogården, Övernäs, Rosenhill, Eksätra och Östra Aros.

¹⁵ Boendeenhet 1 och boendeenhet 2.

¹⁶ Resurscentrum mot hedersrelaterat våld.

- Avhopparverksamheten inom avdelning *Vuxen*.

Även om det inte finns någon särskild organisationskarta eller dokumenterad övergripande ansvarsfördelning avseende arbetet med målgrupperna uppges i intervjuer och vid faktakontroll att ansvarsfördelningen vid specifika insatser framgår av framtagna rutiner och vägledningar för olika moment och processer i handläggnings- och insatsarbetet gällande målgruppen. Dessa återfinns i förvaltningens kvalitetsledningssystem.

6.2.2.1 Ungdomskriminalitet

Socialnämnden beslutade i februari 2020¹⁷ om att ge förvaltningen i uppdrag att ta fram förslag på en ny inriktning för arbete med att förebygga social oro och förhindra att barn, ungdomar och unga vuxna begår kriminella handlingar. Bakgrunden till detta var den negativa utvecklingen inom drogrelaterad brottslighet, gängkriminalitet samt ökad kriminalitet bland unga. Förvaltningens förslag innebar bland annat att dåvarande *Barn- och ungdomsenhet 5*¹⁸, en myndighetsutövande enhet som arbetade mot målgruppen ensamkommande barn och ungdomar i åldern 0-20, skulle få i uppdrag att inrikta sitt arbete mot barn och ungdomar som ensamma eller i olika grupperingar bidrar till att skapa social oro och begår kriminella handlingar. Socialnämnden beslutade i september 2020¹⁹ om att anta förslaget.

I intervju uppges att det sedan implementeringen av inriktningen är *Barn- och ungdomsenhet 5* som ansvarar för riktat stöd till barn och ungdomar (0-21 år) som är i riskzonen för missbruk, kriminalitet, annat riskbeteende eller socialt nedbrytande mönster. Enheten består av en enhetschef, två teamledare samt tolv socialsekreterare som har inriktning utredning, insats och uppföljning. Därtill finns fyra ytterligare socialsekreterare som särskilt ansvarar för ärenden rörande unga lagöverträdare. Enheten handlägger främst ärenden som är hemmahörande i Sävja, Stenhagen, Gränby eller City men kan även handlägga ärenden i andra områden vid behov²⁰.

Det finns en fördelningsprincip när det gäller överlämning av ärenden som ska till *Barn- och ungdomsenhet 5*. Fördelningsprincipen beskriver vilken enhet som gör vad och vilken enhet

¹⁷ SCN 2020-02-26 § 42.

¹⁸ Nuvarande *Barn- och ungdomsenhet 5*.

¹⁹ SCN 2020-09-23 § 161.

²⁰ Framgår av rutinen *Hantera överlämning av ärenden mellan enheter*.

som handlägger ärenden rörande ungdomskriminalitet, och sammanfattas i rutinen *Förhandsbedöma ett ärende – barn och unga under 2021, bilaga 1*²¹.

Det finns en gemensam mottagningsenhet inom avdelningen *Barn och ungdom myndighet* som tar emot anmälningar om oro och ansökningar om stöd gällande barn och unga 0-20 år som inte varit aktuella under de senaste tre månaderna. När en ansökan inkommer inleds utredning omgående. Mottagningen genomför en förhandsbedömning där beslut fattas om utredning ska inledas eller inte. Om utredning inleds överlämnas ärendet till berörd utredningsenhet.

Som beskrivits i avsnitt 6.2.1 finns även verksamheten *En ingång* som ska effektivisera användningen av egna öppenvårdsinsatser och säkerställa att familjer erbjuds lämpliga insatser oavsett vilken socialsekreterare som handlägger ärendet. Alla öppenvårdsärenden går via *En ingång*. I intervjuer framhålls att arbetet kräver ett nära samarbete mellan myndighetssidan och insatssidan. För detta ändamål har en särskild mall tagits fram där handläggaren ska beskriva anledning till anmälan/utredning, behovsbeskrivning, trygghetsskala, tidigare och nuvarande insatser samt eget förslag på insats.

Uppsala ungdomsjour och *Ungdomscentrum*, som organisatoriskt finns inom avdelningen *Barn och ungdom insats*, uppges även vara viktiga verksamheter i arbetet för att motverka ungdomskriminalitet. *Uppsala ungdomsjour* samarbetar med skolor, fritidsgårdar och med polisen för att bidra till en tryggare kommun för barn och ungdomar. Verksamheter inom *Ungdomsjouren* är exempelvis *Sociala insatsgrupper (SIG)* och *SSPF* (samverkansgrupp för skola, socialtjänst, polis och fritid). *Ungdomscentrum* riktar sig till ungdomar i åldern 13 till och med 20 år som befinner sig i riskzonen för missbruk, kriminalitet eller annat självdestruktivt beteende. Ett ärende kan aktualiseras inom *Ungdomscentrum* antingen via egen ansökan eller via uppdrag från socialsekreterare.

6.2.2.2 Avhopparverksamhet

Socialförvaltningens avhopparverksamhet inrättades under våren 2021 inom ramen för en särskild satsning i mål- och budget. Fram till dess hade kommunen arbetat genom SIG, som bedrev förebyggande, uppsökande och motiverande insatser för personer som hade eller

²¹ Beslutad av enhetschef 2025-08-15.

riskerade att utveckla en kriminell livsstil. I och med beslutet 2021 startades en renodlad avhopparverksamhet som ansvarar för ärenden från 18 år och uppåt.

Avhopparverksamheten är organiserad inom avdelningen *Vuxna*. Teamet består av tre socialsekreterare och en teamledare. I intervju framförs att målgruppen i samband med uppstarten av verksamheten var från 21 år, men att detta sedan ändrades till 18 år. I november 2023 beslutade sedan kommunfullmäktige om en ytterligare satsning för att motverka kriminalitet och gängvåld med anledning av den ökade våldsspiral som uppmärksammats. Denna satsning innebar att avhopparverksamheten utökades så att även personer mellan 13-17 år som vill lämna kriminalitet kan få stöd. I samband med satsningen gjordes en åldersuppdelning, där avhopparverksamheten inom avdelning *Vuxna* ansvarar för personer från 18 år, medan *Barn- och ungdomsenhet 5* inom avdelning *Barn och ungdom myndighet* ansvarar för så kallade unga avhopp, det vill säga unga personer mellan 13-17 år som befinner sig i eller är på väg in i en kriminell livsstil och som uttrycker en vilja till att lämna.

Som stöd för arbetet finns två rutiner, rutinen *Hantera klient inom avhopparverksamhet*²² respektive rutinen *Hantera unga avhoppare 13-18 år*²³. Av den sistnämnda rutinen framgår att den ska användas av aktuella handläggare och teamledare som arbetar inom *Enheten för riktat stöd 1* och handläggare på avhopparverksamheten när ärenden gällande unga avhoppare 13-18 ska hanteras.

Av rutinen *Hantera klient inom avhopparverksamhet* framgår att det är handläggare på avhopparverksamheten som tar emot inkommen anmälan eller ansökan och som sedan genomför att första utredningssamtal tillsammans med klienten. Samverkan ska ske med polismyndighetens avhopparsamordnare, som genomför en hot- och riskbedömning och meddelar utfallet av bedömningen till handläggare. Om klienten bedöms som ett hög-risk ärende kontakter avhopparsamordnaren handläggaren för att tillsammans besluta om vem som ansvarar för klientens akuta skyddsinsatser. Enligt rutinen genomför handläggaren sedan utredning och bedömning av behov av insats, beslut om placering enligt delegationsordning och genomför upphandling av insats. Handläggare genomför sedan

²² Beslutad av enhetschef 2024-03-12.

²³ Beslutad av förvaltningsdirektör 2024-01-31.

tillsammans med avhopparsamordnaren en säkerhetsbedömning innan klienten placeras. När klienten är placerad sker veckovisa möten där handläggare och avhopparsamordnare följer upp samtliga klienter. Det ska enligt rutinen även genomföras uppföljningsmöten inför varje omprövning av beslut.

Av rutinen *Hantera unga avhoppare 13-18 år* framgår att ärendena ska handläggas gemensamt av en handläggare på *Enheten för riktat stöd 1* och en handläggare inom avhopparverksamheten. Polisens avhopparsamordnare ska även delta som en samarbetspart i arbetet. Av rutinen framgår att inkommen anmälan, ansökan eller ärende överflyttat från annan enhet tas emot av teamledare inom *Enheten för riktat stöd 1*. Teamledaren tar därefter kontakt med teamledare inom avhopparverksamheten för att bestämma vilken handläggare inom verksamheten som ska vara medhandläggare. Därefter fördelas ärendet till handläggare inom *Enheten för riktat stöd 1* som sedan genomför utredning och bedömning av behov av insats tillsammans med handläggaren inom avhopparverksamheten. Teamledare eller enhetschef inom *Enheten för riktat stöd 1* beslutar om placering. Av rutinen framgår att det är handläggare inom avhopparverksamheten som ska genomföra veckovisa möten med avhopparsamordnaren, där samtliga ungdomar ska följas upp. Handläggare från *Enheten för riktat stöd 1* och handläggare från avhopparverksamheten deltar på uppföljningsmöte var sjätte vecka samt överväger fortsatt placering var sjätte månad. Om behov inte längre kvarstår avslutas ärendet av handläggaren på *Enheten för riktat stöd 1*. Däremot, om ungdomen fyller 18 inom ramen för placeringen, flyttas ärendet över till avhopparverksamheten.

Utöver ovan nämnda rutiner finns processbeskrivningarna *Avhopparprocess 221010* respektive *Processmodell Hantera unga avhoppare 13-18 år*. Båda processbeskrivningarna innehåller en beskrivning av de olika stegen i ärendehantering. *Processmodell Hantera unga avhoppare 13-18 år* innehåller även en beskrivning av ansvarsfördelning mellan teamledare och handläggare inom *Enheten för riktat stöd 1* respektive handläggare inom avhopparverksamheten samt avhopparsamordnare. Motsvarande saknas i processbeskrivningen *Avhopparprocess 221010*.

6.2.3 Bedömning

Vår bedömning är att arbetet **endast delvis** är organiserat på ett tydligt sätt, vad gäller ansvar och roller.

Bakgrunden till bedömningen är att granskningen visar att det saknas en samlad och dokumenterad beskrivning av organisation och övergripande ansvarsfördelning som tydliggör ansvar och roller för arbetet med målgruppen. Vad gäller ungdomskriminalitet bedrivs arbetet inom flera avdelningar och enheter, utan att ansvarsfördelningen mellan dessa fullt ut framgår i styrande dokument. Socialnämnden har visserligen beslutat att *Barn- och ungdomsenhet 5* har ett uppdrag att särskilt inrikta sitt arbete på ungdomskriminalitet. Trots detta bedöms att avsaknaden av en tydlig processbeskrivning medför att det inte är tillräckligt klart vem som ansvarar för olika delar av arbetet, såsom genomförande, samordning, uppföljning och utvärdering av insatser. Detta kan enligt vår mening innebära en risk för otydlighet i arbetet och försvåra för medarbetare att orientera sig i ansvarsfördelningen.

När det gäller avhopparverksamhet konstateras att socialnämnden sedan 2021 inrättat en renodlad avhopparverksamhet. För denna del av arbetet finns rutiner och processbeskrivningar som relativt tydligt beskriver ansvarsfördelningen. Av rutinerna framgår att ärenden som rör personer i åldern 18 och uppåt hanteras fullt ut inom avhopparverksamheten. Det finns även en processbeskrivning som tydliggör de olika stegen i ärendehantering. I de fall individen är mellan 13 och 18 år ska ärendet hanteras inom annan avdelning, i samarbete med avhopparverksamheten. För denna del finns en processmodell som tydligt beskriver såväl stegen i ärendehantering som vilken funktion som ansvarar för de olika stegen, vilket är positivt.

Granskningen visar även att flera av de organisationsbeskrivningar och rutiner som har legat till grund för bedömningen hänvisar till organisatoriska strukturer som inte längre överensstämmer med nuvarande organisation, exempelvis genom användning av tidigare enhetsnamn. Detta bedömer vi kan innebära en risk för ytterligare otydlighet vad gäller ansvar, roller och arbetssätt.

6.3 ARBETE FÖR ATT FÖREBYGGA OCH MOTVERKA UNGDOMSKRIMINALITET

6.3.1 Arbetssätt och insatser

Förvaltningens arbete med ungdomskriminalitet och avhopparverksamhet utgår från de mål och uppdrag som fastställs i mål- och budget, verksamhetsplan samt insatskatalog. Vi har inom ramen för granskningen tagit del av insatskatalogen *En ingång, Öppenvårdsinsatser riktade till barn, ungdomar och HVB*²⁴. Insatskatalogen beskriver samtliga insatser som erbjuds inom ramen för socialnämndens ansvarsområden. Katalogen är indelad i fyra kategorier av insatser varav öppenvårdsinsatser riktade till ungdom och familj respektive ungdomsinsatser med inriktning kriminalitet är två. Insatserna inom ramen för dessa kategorier kräver myndighetsbeslut.

I nedanstående tabell beskriver vi de insatser som har särskild relevans för granskningsområdet inom öppenvårdsinsatser riktade till ungdom och familj.

Insats	Beskrivning av insats
IHF: Intensiv hemmabaserad familjeterapi	Insatsen är en manualbaserad behandlingsmetod som syftar till att minska dysfunktionella beteenden och förbättra familjefunktioner. Behandlingen genomförs i tre faser där den första fasen fokuserar på att ta fram en genomförandeplan som styr behandlingen. Fas två är beteendeförändringsfasen där behandlare och familj fokuserar på ett förändringsarbete i enlighet med mål i genomförandeplanen. Den tredje och sista fasen har fokus på att beteendeförändringarna ska hålla över tid.
FFT: Funktionell familjeterapi	FFT är den metod som öppenvården enligt Socialstyrelsen bör använda för att motverka fortsatt normbrytande beteende och återfall i brott. Målgruppen är ungdomar i åldern 11-18 år med relationsförsvårande beteende, exempelvis kriminalitet. Metoden syftar till att verka för beteendeförändringar hos familjesystemet.

²⁴ Dokument upprättat november 2024.

Insats	Beskrivning av insats
Ungdomscoach	För de ungdomarna mellan 13-20 år med dagliga besvär med anledning av kriminalitet kan ungdomen få stöd och hjälp av en vuxen flera gånger i veckan.

Tabell 2: Beskrivning av öppenvårdsinsatser riktade till ungdom och familj.

I nedanstående tabell beskriver vi några av de insatser som har särskild relevans för granskningsområdet inom kategorin ungdomsinsatser med inriktning kriminalitet.

Insats	Beskrivning av insats
Ett nytt vägval	Är ett program som syftar till att förebygga och minska återfall i brott hos ungdomar i riskzon för kriminalitet. Målgruppen är ungdomar i åldrarna 13-20 år som riskerar att utveckla eller har utvecklat ett kriminellt beteende.
SE UT: Social och emotionell utveckling	Stöd för barn och ungdomar i åldern 13 till 20 som behöver hjälp för att förstå och hantera starka känslor och sociala situationer på ett bättre sätt.
SIG: Sociala insatsgrupper	Riktas till unga som riskerar att rekryteras till kriminella nätverk eller utveckla en kriminell livsstil eller som behöver stöd att lämna ett kriminellt nätverk eller en kriminell livsstil. Syftet med SIG är att socialtjänsten i samarbete med polis och skola med flera aktörer snabbt ska kunna stötta och hjälpa unga som befinner sig i kriminalitet och bryta en destruktiv utveckling. Målgruppen för SIG i Uppsala är personer i åldern 13-20 år.
Perrongen	Helhetsinsats som vänder sig till ungdomar mellan 13 och 20 år. Ungdomar som har behov av en förändring i livet för att inte fastna i sociala problem eller riskera placering. Perrongen arbetar med kvalificerad kontaktperson, familjearbete samt samordning och nätverksarbete.

Insats	Beskrivning av insats
HVB-hem	På HVB-hemmen Brogården och Övernäs är ett antal av platserna avsedda för att när som helst under dygnet kunna ta emot familjer som av olika anledningar behöver komma till hemmen omgående och få stöd.

Tabell 3: Beskrivning av ungdomsinsatser med inriktning kriminalitet.

I insatskatalogen beskrivs även de insatser som inte kräver något myndighetsbeslut. Som beskrivits i avsnitt 6.2.1 finns på *Uppsala ungdomsjour* ett *Stödcentrum* för unga brottsutsatta, där unga mellan 10-20 år och som har begått ett brott erbjuds stödsamtal, praktisk hjälp, rådgivning, rättegångsstöd samt föräldrastöd. Stödsamtalen har fokus på att ge råd och stöd samt att den unge ska kunna hantera sina känslor kopplade till händelsen. För misstänkta erbjuds även motiverande samtal för att minska återfall i brott samt öka kunskap om konflikter. Inom *Stödcentrum* erbjuds även insatsen medling till lagöverträdare som är under 21 år samt berörda brottsoffer, som syftar till att gärningspersonen ska få ökad insikt om brottets konsekvenser och att brottsoffret ska ges möjlighet att bearbeta sina upplevelser. Insatsen riktar sig till åldersgruppen 12-20 år.

I intervju uppges att majoriteten av insatserna som beskrivits i tabell 3 används i arbetet för att motverka ungdomskriminalitet. Flera av de intervjuade uppger att insatserna fungerar väl, och att de bedöms som ändamålsenliga. Vid intervjuer framkommer även att det finns insatser som bedöms vara ändamålsenliga för att stötta avhoppare och motverka nyrekrytering till kriminella nätverk. Vad gäller avhopparverksamheten framgår att insatser genomförs med stöd av externa aktörer. De vanligaste insatserna är skyddat boende i kombination med öppenvård, familjehem, HVB och stödboende. Verksamheten uppger att resurserna är tillräckliga för att möta behoven, även om samverkan med polisen påverkas av personalomsättning. För unga avhoppare hanteras ärenden inom *Barn- och ungdomsenhet 5* på myndighetssidan, i samhandläggning med avhopparverksamheten på vuxen. Gruppen under 18 år beskrivs som liten och svår att motivera till långsiktiga avhopp, och i vissa fall blir LVU²⁵ aktuellt. Insatser i egen regi omfattar bland annat SIG och familjebehandling.

²⁵ Lag med särskilda bestämmelser om vård av unga – reglerar tvångsomhändertagande av barn och ungdomar, i vissa fall på grund av ungdomens destruktiva beteende i form av missbruk eller kriminalitet.

Även *Uppsala ungdomsjour* och *Ungdomscentrum* uppges vara verksamheter som arbetar uppsökande för att identifiera och motivera ungdomar i grov kriminalitet att ta emot stöd. Insatserna omfattar hemmaplanslösningar och samverkan med socialtjänst och polis inom BOB-strukturen. Det uppges finnas god tillgång till insatser. Insatsen ungdomscoach beskrivs vara särskilt uppskattad och har därmed återkommande köer. I faktakontroll framgår att nämnden även direktupphandlar insatsen ungdomscoach vid behov som ett komplement till den egna regin. Vissa av de intervjuade uppger att insatserna är bra men att det finns utvecklingsmöjligheter, bland annat genom mer pricksäkra bedömningar och snabbare tillgång till insatser.

6.3.2 Rutiner

Som stöd i det arbete som sker avseende ungdomskriminalitet och avhopparverksamhet finns ett antal vägledningar, rutiner och mallar. Flera av dessa används inom flera avdelningar och enheter inom förvaltningen.

Vi har inom ramen för granskningen tagit del av en *Vägledning för arbete med sociala insatsgrupper – SIG*²⁶. Vägledningen utgör ett stöd i såväl handläggning som upplägg av arbetet inom ramen för SIG, och utgör ett komplement till de processer och rutiner som finns i övrigt kopplat till utredande och beviljande av insatser i öppenvård samt insatser utanför hemmet. Vägledningen tillämpas för insatser riktat till åldersgruppen 13-20 år. Vägledningen innehåller en beskrivning av arbetsprocessen från motivationsarbete/uppsökande arbete, aktualisera, utreda, besluta, utforma uppdrag till utförare, upprätta åtgärdsplan, genomföra uppdrag, följa upp till avslut av insatsen. Det finns även en beskrivning av ansvarsfördelning mellan SIG-samordnare, socialsekreterares och andra aktörers ansvar. Exempelvis framgår att SIG-samordnaren ska samordna och koordinera arbetet i insatsgrupperna, upprätta åtgärdsplan och vara kontaktperson. Som stöd finns även en mall för åtgärdsplan. Socialsekreterare utreder och fattar beslut samt har ett aktivt arbete med SIG-samordnaren. Vid faktakontroll uppges att vägledningen ska ersättas av en ny rutin. Den nya rutinen *Beviljande av Sociala insatsgrupper (SIG) som biståndsbedömd insats* beslutades i november 2025. Utöver vägledningen finns en arbetsbeskrivning för sociala insatsgrupper som upprättats 2024 där information om

²⁶ Beslutad av förvaltningsdirektör för socialförvaltningen 2023-10-12.

klientarbetet framgår. Tillhörande dokumentet finns en mall för check enligt IRK (Initial riskbedömning för kriminalitet)²⁷.

Det finns även en rutin för att samverka mellan fält och myndighetsutövning kring ungdomar där det finns oro²⁸. Syftet med rutinen är att skapa ett tätt samarbete med handläggare inom myndighetsutövningen i enskilda ärenden samt att vara med och arbeta för att öka mottagligheten för stöd i de familjer där det finns ungdom i riskzon för kriminalitet/missbruk. Rutinen ska användas av socialsekreterare inom barn- och ungdomsvården samt av fältsekreterare i de fall det finns oro kring ungdomar i riskzon. Rutinen innehåller en beskrivning av hur genomförandet ska ske i de ärenden som upprättas utan handläggande socialsekreterare respektive i de ärenden där det finns en handläggande socialsekreterare.

Därtill finns en upprättad vägledning av hantering av ärenden gällande unga lagöverträdare²⁹ som beskriver genomförande, utredning, verkställa dom eller beslut samt information om påföljder som inte är biståndsbeslut. Tillhörande vägledningen finns en bilaga för yttrandemall där bedömning ska framgå.

Utöver ovanstående finns även ett antal rutiner och mallar som används i samband med att hantera och aktualisera inkomna handlingar, förhandsbedömning, skyddsbedömning, genomförande av skyddsbedömning samt handläggning av ärende enligt LVU. Ett exempel är rutinen *Förhandsbedöma ett ärende – barn och unga under 21 år*³⁰ som syftar till att alla ärenden ska handläggas på samma sätt oavsett vilken enhet som handlägger ärendet.

Rutinen gäller för medarbetare inom avdelning *Barn och ungdom myndighet* som arbetar med handläggning av ärenden som gäller barn under 20 år. Utöver detta finns en rutin för att hantera överlämning av ärenden mellan enheter³¹, som syftar till att beskriva arbetssättet vid överlämning av ärenden mellan enheter inom avdelningen barn och ungdom myndighet. Rutinen innehåller en beskrivning av överlämning från annan enhet till *Enheten för riktat stöd 1*, som är den enhet som handlägger ärenden kopplat till barn och

²⁷ Se avsnitt 6.3.3.

²⁸ Beslutad av stabschef i april 2020.

²⁹ Beslutad av förvaltningsdirektör 2023-06-22.

³⁰ Beslutad av enhetschef 2025-08-15.

³¹ Beslutad av avdelningschef 2023-04-24.

vuxna 0-20 år som uppvisar ett normbrytande beteende i form av missbruk, kriminalitet eller ett kriminellt umgänge.

Vad gäller arbetet med avhopparverksamhet finns som beskrivits i avsnitt 6.2.2.2 framför allt två rutiner som tydliggör hur hanteringen av de klienter som befinner sig inom avhopparverksamheten för vuxna respektive unga avhoppare 13-18 år ska göras. Rutinerna innehåller en genomförandebeskrivning från inkommen anmälan eller ansökan, utredning och bedömning av behov av insats, beslut om placering, genomförande av placering till avslut av placering. Av rutinen *Hantera unga avhoppare 13-18 år* hänvisas till en checklista för överflytt av ärende (unga avhoppare) från *Enheten för riktat stöd 1* till avhopparverksamheten. Det noteras att denna checklista vid tidpunkten för aktuell granskning inte finns framtagen.

6.3.3 Bedömningsmetoder

I flera av tidigare angivna rutiner finns hänvisningar till olika former av metodstöd som ska användas vid handläggning, utredning och bedömning. Exempelvis framgår att handläggningen ska utgå ifrån *Barnens behov i centrum (BBIC)*, ett vedertaget metodstöd där fokus är på att barnets/ungdomens behov ska tillmötesgå. I rutinerna finns hänvisningar till BBIC-dokument framtagna av Socialstyrelsen.

Enligt uppgift utgår handläggningen från *RBM, Risk, Behov och Mottaglighet*, som är en modell för bedömning och behandling av normbrytande beteende och kriminalitet. Inom brottsförebyggande arbete används RBM för att planera insatser baserat på individens risk för återfall, specifika behov och hur mottaglig personen är för behandling. Modellen uppges användas som ett ramverk för bedömning av behov och prioriteringar av insatser för den aktuella målgruppen.

Vidare uppges även ett antal andra modeller och metoder användas inom ramen för arbetet med ungdomskriminalitet, vilka redogörs för i tabellen nedan.

Modell/metod	Beskrivning av modell/metod	Användningsområde
SAVRY	Skattningsmodell/strukturerad bedömningsmetod för barn och ungas risk för fortsatt antisocial problematik 12-18 år.	Modellen används främst inom avdelning <i>Barn och ungdom myndighet</i> .

Modell/metod	Beskrivning av modell/metod	Användningsområde
EARL	Motsvarande som ovanstående men för ålder 6-12 år.	Används främst inom avdelning <i>Barn och ungdom myndighet</i> .
ERASOR	Metod för att bedöma risk för återfall i sexuella övergrepp. Avser ungdomar mellan 12-18 år.	Används främst inom avdelning <i>Barn och ungdom insats</i> .
PIKT	Bedömningsverktyg som används för att utvärdera kriminella tankemönster och livsstilar. Verktöget används inom insatsen "Ett nytt vägval".	Används främst inom avdelning <i>Barn och ungdom insats</i> .
CHECK-IRK	Checklista över riskfaktorer för kriminellt beteende som används för att göra en initial bedömning av en individs risk.	Används främst inom avdelning <i>Barn och ungdom insats</i> .
ADDIS	Bedömningsmetod som används för att diagnostisera skadligt bruk, missbruk och beroende av alkohol och droger.	Används främst inom avdelning <i>Barn och ungdom insats</i> .

Tabell 4: Beskrivning av bedömningsmetoder/modeller.

Av intervjuer med representanter från *Uppsala Ungdomsjour* och *Ungdomscentrum* framgår att flera bedömningsmetoder används i arbetet med ungdomar involverade i kriminalitet, däribland *SAVRY*, *EARL*, *PIKT* och *Check IRK*. Samtidigt uppges att dessa metoder inte tillämpas i den utsträckning som bedöms vara önskvärd. Vid faktakontroll uppges att bedömningsverktyget LS-CMI³² används i ärenden avseende avhopp för vuxna. Vid tidpunkten för granskningen finns inte detta beskrivet i någon rutin. Däremot är utrednings- och vårdplansmallar anpassade till metodstödet.

Vidare framkommer att förvaltningen i stort framför allt använder bedömningsmetoderna *SAVRY* och *EARL*, och att utbildningsinsatser inom ramen för *RBM* har genomförts. Av

³² Level of Service / Case management inventory – ett risk- och behovsbedömningsinstrument som används inom bland annat socialt arbete för att bedöma risk för återfall i brott, kartlägga behov av insatser och skapa individuella behandlings- och uppföljningsplaner.

intervjuerna framgår samtidigt att avhopparverksamheten inte använder ovan nämnda bedömningsmetoder i sitt arbete med ungdomar involverade i kriminalitet.

6.3.4 Bedömning

Vår bedömning är att det **i allt väsentligt** finns ändamålsenliga insatser i syfte att motverka nyrekrytering till eventuella gängmiljöer samt hjälpa och stötta avhoppare.

Granskningen visar att det finns ett brett utbud av insatser som syftar till att motverka ungdomskriminalitet och stödja avhoppare, både inom öppenvården och genom särskilda projektinsatser. Insatskatalogen omfattar evidensbaserade metoder såsom *FFT* och *IHF* samt riktade insatser som *Ungdomscoach*, *Ett nytt vägval* och *Sociala insatsgrupper (SIG)*. För avhopparverksamheten finns särskilda insatser. Vi konstaterar att insatserna är väl etablerade och i flera fall evidensbaserade, och att det finns rutiner som stödjer handläggning och samverkan mellan myndighetssidan och insatssidan. Samtidigt framkommer att vissa insatser, exempelvis ungdomscoach, har återkommande köer och att det finns behov av utveckling för att säkerställa snabbare tillgång och mer pricksäkra bedömningar. Samtidigt går det enligt vår mening inte att utesluta att det krävs ytterligare insatser, givet den generella ökning av ungdomskriminalitet som sker i samhället. Vi vill även poängtera vikten av att följa upp och utvärdera samtliga insatser systematiskt efter genomförande för att fullt ut kunna bedöma insatsernas ändamålsenlighet.

Vår bedömning är att nämnden **endast delvis** har strukturerade bedömningsmetoder i arbetet med ungdomar i kriminalitet.

Socialstyrelsens allmänna råd (HSLF-FS 2019:30) betonar att socialtjänsten bör använda standardiserade bedömningsmetoder vid handläggning av unga som begår brott och göra riskbedömningar för att identifiera återfallsrisker. Granskningen visar att det finns tillgång till flera etablerade bedömningsmetoder, såsom RBM samt riskbedömningsinstrumenten SAVRY och EARL. Det framkommer dock i intervjuer att användningen av dessa metoder varierar mellan olika verksamheter och att de inte tillämpas konsekvent inom ramen för utredningsarbetet. Intervjuerna visar vidare att även andra bedömningsmetoder förekommer i arbetet med ungdomar i kriminalitet, men att tillämpningen är ojämlik och i

flera fall mer begränsad än vad som bedöms vara önskvärt. Sammantaget indikerar detta enligt vår mening att det saknas en systematisk och enhetlig användning av strukturerade bedömningsmetoder vid behovsbedömning i utredningsprocessen.

Mot bakgrund av detta bedöms att nuvarande arbetssätt innebär en risk för att bedömningar och beslut varierar mellan handläggare och enheter. En mer konsekvent och gemensam tillämpning av strukturerade bedömningsmetoder skulle kunna bidra till ökad likvärdighet och kvalitet i bedömningarna, minska risken för felaktiga eller otydliga beslut samt skapa bättre förutsättningar för uppföljning på individ-, målgrupps- och verksamhetsnivå.

6.4 SAMVERKAN FÖR ATT FÖREBYGGA OCH MOTVERKA UNGDOMSKRIMINALITET

6.4.1 Intern samverkan med andra förvaltningar

Internt sker samverkan dels med bland andra kommunstyrelseförvaltningen genom det lokala *Rådet för brottsförebyggande arbete*³³, dels med utbildningsförvaltningen och idrotts-, fritids-, och kulturförvaltningen som är centrala aktörer i att identifiera ungdomar i riskzon och som deltar i arbetet med *SIG* och *SSPF*. I intervju uppges att samtliga högstadieskolor och vissa mellanstadieskolor ingår i *SSPF*. Uppsala ungdomsjour har även fältarbetare på skolor under såväl dagtid som kvällstid. För denna insats finns en processkarta som beskriver vad en socialarbetare inom skolan gör och kan göra. Processkartan är tänkt som ett informationsdokument till skolan. Av dokumentet framgår att socialarbetaren i skolan kommer från *Uppsala ungdomsjour* och att hen arbetar med ungdomar i årskurs 4-9 år som finns i riskzon för kriminalitet, missbruk och annat socialt nedbrytande beteende.

Som en del av arbetet för att förebygga ungdomskriminalitet finns även 14 skolsociala team i kommunen som beskrivs säkerställa att barn och unga samt deras föräldrar har tillgång till socialtjänsten genom skolan. Det finns en arbetsbeskrivning för fältsekreterare med skolan som arena, som upprättats 2022. Av beskrivningen framgår att syftet är att identifiera och arbeta förebyggande med barn och ungdomar i mellan- och högstadiet samt till viss del gymnasieålder som finns i riskzon för missbruk, brottslig verksamhet eller annat socialt nedbrytande beteende. Målet är att samarbeta med olika aktörer runt skolan för en tidig upptäckt samt tidiga insatser. Arbetsuppgifter framgår att inom ramen för samverkan skola, socialtjänst, polis och fritid arbeta relationsskapande med ungdomar och familjer. Detta framhålls i intervju vara en viktig del för att skapa kontakt med barnen/ungdomarna för att säkerställa att rätt insats ges vid rätt tid. Av intervjuade framhålls den interna samverkan fungera väl. Det finns även upprättade flödesscheman för ett individärende inom *SSPF*-möte.

För insatsen *SIG* finns en särskild arbetsbeskrivning där det framgår att *SIG* har en operativ samordningsgrupp som träffas två gånger per termin, en beredningsgrupp som träffas varannan vecka samt att nätverksmöten genomförs kring varje *SIG*-individ ska ske minst en gång per månad. Det framgår inte av arbetsbeskrivningen vilka som ingår i den operativa

³³ Ordförande från socialnämnden samt en representant från socialförvaltningen ingår i rådet.

samordningsgruppen respektive beredningsgruppen. Vid faktakontroll uppges att socialtjänst och polis ingår i beredningsgruppen. Vidare framförs att verksamheten ser över en ny struktur för samordningen varpå det ej framgår vilka som ingår i samordningsgruppen.

Vad gäller avhopparverksamheten uppges i intervju att samverkan sker med enheten inom arbetsmarknadsförvaltningen som handlägger försörjningsstöd. Träffar mellan handläggare inom avhopparverksamheten respektive försörjningsstöd sker en gång per termin.

6.4.2 Samverkan med externa aktörer

Den externa aktör som socialförvaltningen samverkar mest med vad gäller ungdomskriminalitet och avhopparverksamheten är Polismyndigheten. Det finns en dokumenterad samverkansöverenskommelse mellan kommunen och polisen för perioden 2024-2027³⁴ som anger syftet med samverkan, struktur för samverkan och styrning, ekonomi, kommunikationsplan och uppföljning. Tillhörande samverkansöverenskommelsen finns en åtgärdsplan med de prioriterade samverkansområdena som kommunen och lokalpolisområdet ska arbeta med. Åtgärdsplanen anger inriktning, ansvarsfördelning, åtaganden, mål och tidsplan för respektive samverkansområde och ska följas upp årligen. Av överenskommelsen framgår att samverkan leds av en styrgrupp, som ansvarar för den långsiktiga inriktningen, där även representanter från socialförvaltningen ingår³⁵.

Samverkansöverenskommelsen som helhet ska följas upp efter två år, och i slutet av giltighetsperioden. Utöver detta sker även ett samverkansarbete med polisen vad gäller BOB samt genom *Effektiv samordning för trygghet (EST)*. Samverkan med polisen sker även i särskilda ärenden. Exempelvis finns en vägledning³⁶ framtagen för samverkan med polis och ordningsvakter vid akuta situationer, som ska tillämpas av *Uppsala ungdomsjours* personal i samband med akuta händelser eller hembesök.

Vad gäller avhopparverksamheten framgår i intervju att det finns en god samverkan med Polismyndigheten. Det uppges finnas såväl lokala som regionala samordnare från polisen som deltar i handläggningen av ärendena inom avhopparverksamheten i form av utredningsmöten med klienten. Veckovisa möten genomförs även med de lokala samordnarna där handläggare och samordnare går igenom ärenden på generell nivå likväl

³⁴ Framgår ej beslutsdatum och beslutsinstans av dokumentet.

³⁵ Avdelningschef barn och ungdom myndighet respektive insats.

³⁶ Beslutad av enhetschef 2024-08-20.

som på individuell nivå. Möten med de regionala samordnarna sker en gång per termin. Vad gäller dokumentation från genomförda möten framförs i intervju att det ej dokumenteras på generell nivå, men att ärenden avseende individer dokumenteras i personakt/journal. Avhopparverksamheten uppges även samverka med Kriminalvården genom regelbundna träffar med handläggare som jobbar med organiserad brottslighet inom frivården. Träffarna genomförs en gång per termin med syftet att diskutera gemensamma utmaningar.

Det finns en framtagen *Samverkansplan 2024-2026 Hälsa, stöd och vård- och omsorg (HSVO)*³⁷ med Region Uppsala. Planen utgår ifrån en gemensam strategi som syftar till att stärka och säkerställa en väl fungerande samverkan inom hälsosystemet inom Uppsala län för att möta individernas behov av hälsa, stöd, vård – och omsorg. Samverkansplanen omfattar från kommunen socialnämnden, omsorgsnämnden, äldrenämnden, arbetsmarknadsnämnden och utbildningsnämnden. Av planen framgår det lokala fokusområdet "Förebyggande och hälsofrämjande insatser" där en lokal prioritering är normbrytande beteende och kriminalitet. Målsättningen i planen är ett stärkt fokus på normbrytande beteende och pågående och begynnande kriminalitet. Tillhörande målsättningen finns ett antal aktiviteter för år 2025. I intervju uppges att samverkan kring ungdomskriminalitet och avhopparverksamhet kan förstärkas ytterligare med Region Uppsala.

Intervjuade framför även att förvaltningen har varit en av pilotkommunerna i Socialstyrelsens pilotverksamhet *Förstärkningsteam med fokus på träffsäkra insatser för barn i kriminalitet*. Förstärkningsteamet har arbetet för att främja samverkan mellan socialsekreterare och behandlare samt stöttat kommunen med stöd för det konkreta arbetet med bedömningar enligt RBM.

³⁷ Godkänd i samråd HSVO Uppsala 3 november 2023.

6.4.3 Bedömning

Vi bedömer att den samverkan som etablerats gällande arbetet med ungdomar i kriminalitet och avhoppare **i allt väsentligt** är ändamålsenlig.

Granskningen visar att det finns väl etablerade former för intern och extern samverkan i arbetet med ungdomskriminalitet. Samverkan sker genom strukturerade modeller såsom SSPF och SIG samt genom dokumenterade överenskommelser med Polismyndigheten, vilket vi bedömer skapar goda förutsättningar för tidiga och samordnade insatser. Samverkan med skolan och andra kommunala förvaltningar uppges i intervjuer fungera väl och bidra till att barn och unga i riskzon kan identifieras och erbjudas stöd i ett tidigt skede.

När det gäller avhopparverksamheten bedömer vi att det finns en väl etablerad extern samverkan, särskilt med Polismyndigheten. Samverkan sker genom regelbundna möten och medhandläggning i enskilda ärenden, vilket skapar förutsättningar för ett samordnat stöd till individer som vill lämna kriminalitet. Samtidigt konstateras att denna samverkan i begränsad utsträckning är formaliserad genom dokumentation och att genomförda samverkansmöten inte dokumenteras, vilket försvårar uppföljning och systematiskt lärande. Granskningen visar att det för avhopparverksamheten finns processbeskrivningar och rutiner som i huvudsak beskriver den samverkan som sker, vilket är positivt. Samtidigt visar granskningen att den interna samverkan kring avhopparverksamheten inom förvaltningen är mindre utvecklad än samverkan kring ungdomskriminalitet i stort.

6.5 UPPFÖLJNING OCH UTVÄRDERING

6.5.1 Uppföljning och kontroll inom verksamheten

6.5.1.1 Egenkontroller inom ramen för det systematiska kvalitetsarbetet

Systematiskt kvalitetsarbete omfattar riskanalyser, uppföljning och egenkontroller i syfte att säkerställa verksamhetens kvalitet samt att arbetet bedrivs i enlighet med fastställda rutiner, arbetssätt och metoder. Socialförvaltningens styrande och stödjande dokument, såsom riktlinjer och rutiner, återfinns i kvalitetsledningssystemet (KLS). Vid tidpunkten för granskningen innehåller KLS endast ett begränsat antal processer. Enligt uppgift finns en KLS finns en sökfunktion i KLS som gör det möjligt för handläggare att ta del av fastställda rutiner, kategoriserade efter olika områden.

Vad gäller egenkontroller för att säkerställa att arbetet löper på i enlighet med fastställda rutiner, arbetssätt och metoder delges vid intervju att det generellt sett genomförs ärendegenomgångar var tredje vecka där genomgång sker av samtliga ärenden. Utöver detta sker ärendedragningar varje vecka. Vid ärendegenomgångarna går teamledare och enhetschef igenom ärendena med respektive handläggare. Försenade utredningar identifieras och rapporteras som avvikelser av enhetschef.

Kvalitetssäkring av handläggning sker genom medhandläggarskap vilket innebär att två handläggare är involverade i ärendet. Undantag gäller för förhandsbedömningar, vilka i stället följs upp av teamledare som även rapporterar avvikelser vid eventuella förseningar. För handläggare med mindre än tre års erfarenhet granskas samtliga utredningar av teamledare, medan uppföljning av ärenden som handlagts av erfarna handläggare sker utifrån individuellt behov. I intervju uppges att data kring avvikelser och ärendestatus följs upp via ett verksamhetssystem, där enhetschef och teamledare kan ta fram statistik på avdelningsnivå. Områdeschefer går igenom dessa uppgifter månadsvis, inklusive statistik över ärenden som pågått längre än fyra månader.

I intervju med representanter från *Ungdomscentrum* och *Uppsala ungdomsjour* beskrivs att det sker ärendedragningar löpande, samt att kollegial handläggning tillämpas. Det framkommer dock att det finns utvecklingsbehov avseende egenkontroller i form av stickprov, såsom att säkerställa att samtliga individer har en genomförandeplan. Det

beskrivs att det saknas en särskild rutin för när en genomförandeplan ska upprättats, trots att detta är ett SKA-krav i alla ärenden. *Uppsala ungdomsjour* tar årligen fram en verksamhetsberättelse som summerar arbetet med insatserna. Av verksamhetsberättelsen för 2024 framgår statistik och en beskrivning av verksamhetens utveckling under året.

Kvalitetssäkring av ärenden inom avdelningen *Barn och ungdom myndighet* sker genom kollegial granskning, där stickprov görs på genomförda utredningar. Arbetet med kollegial granskning likväl med egenkontroll summeras i förvaltningens årliga kvalitetsberättelse. I förvaltningens kvalitetsberättelse för 2024 finns ett särskilt avsnitt om egenkontroll, där det framgår att en kollegial granskning genomfördes våren 2024. Granskningen utgick från en checklista framtagen av IVO och hade särskilt fokus på barnens delaktighet och medbestämmande. Ärenden granskades inom kontrollområdena förhandsbedömning, utredning, utredning inför placering i familjehem, omplacering och umgängesbegränsningar. Efter granskningen genomfördes ett analysforum med chefer och teamledare inom avdelningen. Resultaten visade på behov av kvalitetshöjande satsningar. Motsvarande kollegial granskning genomförs inte inom avdelningen *Barn och ungdom insats*.

Den kollegiala granskningen för 2025 har enligt uppgift genomförts, vi har däremot inte tagit del av en sammanställning av resultatet inom ramen för aktuell granskning.

6.5.1.1.1 Avhopparverksamheten

Vid intervjuer med representanter från avhopparverksamheten framkommer att det vid tidpunkten inte finns ett fullt ut systematiserat arbete för uppföljning av ärenden. Därtill genomförs inte någon uppföljning av ärenden efter avslutad insats. Arbetet med egenkontroller uppges även vara ett utvecklingsområde.

Handläggargruppen inom avhopparverksamheten består av fyra personer. På enhetsnivå finns inga särskilda kontroller av handläggning utöver att enhetschef går igenom samtliga beslut för att säkerställa korrekt beslutsnivå. Enligt uppgift arbetar handläggarna nära varandra och två personer är oftast involverade i samma ärende. Respondenterna uppger att detta inte formellt sett utgör en egenkontroll, men att kvalitetssäkring i praktiken sker löpande. Vidare framkommer att teamledare granskar handläggarnas arbete i samband med utredningar, och att regelbunden uppföljning görs i samtliga pågående ärenden.

Verksamhetens ärenden hanteras i en särskild modul i ett verksamhetssystem, med hög sekretess. Endast enhetschef, teamledare och handläggare inom avhopparverksamheten har tillgång till denna modul, vilket innebär att ingen extern kontroll av utredningarna genomförs.

Enligt uppgift sker regelbundna uppföljningar av ärendena inom avhopparverksamheten, ofta i samverkan med polisen vid avstämningsmöten. Däremot görs ingen övergripande sammanställning av antal ärenden och uppföljning av utredningstider som redovisas till nämnd, vilket uppges bero på målgruppens särskilda utsatthet. Avhopparverksamheten ingår inte heller i den kollegiala granskningen som tillämpas inom andra delar av socialförvaltningen.

6.5.1.2 Kontroller inom ramen för internkontrollplan

Socialnämndens internkontrollplan för 2025 omfattar inga kontrollområden eller kontrollmoment som direkt relaterar till arbetet med ungdomskriminalitet eller avhopparverksamheten. Däremot omfattar planen två kontrollmoment som syftar till att säkerställa kvaliteten i handläggningen av ärenden. Dessa kontrollmoment har följts upp i samband med socialnämndens uppföljning av internkontrollplanen per sista augusti 2025³⁸.

Kontrollmoment	Uppföljning per sista augusti
Att handläggning av ärenden som rör enskilda samt genomförande av beslut om stödinsatser, vård och behandling har dokumenterats. Dokumentation ska utvisa beslut och åtgärder som vidtas i ärendet samt faktiska omständigheter och händelser av betydelse. Det framgår av bestämmelserna i 11 kap. 5 § SoL.	Granskning av dokumentation har genomförts som kollegial granskning där sammanlagt 224 ärenden granskats avseende kvalitet i dokumentation och handläggningsprocesser. Resultatet av kontrollen är att det är få granskade ärenden där betydande brister i dokumentation eller annat har framkommit. Mindre brister uppges framkomma ofta, och gäller ofta att dokumentera alla händelser och överväganden av vikt.

³⁸ SCN 2025-09-24 § 150.

Kontrollmoment	Uppföljning per sista augusti
	Förvaltningens slutsats av kontrollen är att den genomförts utan anmärkning.
Individutskottet kontrollerar ärenden gällande: - beslut att inte inleda utredning, - beslut att avsluta utredning utan åtgärd.	Två anmärkningar har uppmärksamats avseende beslut att avsluta utredning utan åtgärd. ▪ Dokumentation om skriftlig kommunikering saknas. Kontakt/inhämtning av information har skett från annan än enskild och anmälare.

Tabell 5: Beskrivning av kontrollmoment och uppföljning

6.5.2 Nämndens uppföljning avseende ungdomskriminalitet och avhopparverksamhet

Socialnämndens uppföljning sker huvudsakligen i samband med delårsbokslut, årsredovisning samt uppföljning av internkontrollplanen. Vid dessa tillfällen tar nämnden del av information om framdriften i förhållande till nämndens mål, uppdrag och åtgärder.

Som framgår av avsnitt 6.1.3.1 innehåller socialnämndens verksamhetsplan för 2025 ett särskilt uppdrag att utveckla kommunens förmåga att förebygga och bekämpa ungdomsbrottslighet och kriminalitet. I delårsbokslutet per den 31 augusti 2025³⁹ framgår att uppdraget har påbörjats. Vidare framgår att en fördjupade samverkan med polisen avseende barn och unga i organiserad brottslighet prioriterats. För att förebygga återfall i kriminalitet efter avslutad placering har individuellt anpassade insatser erbjudits genom ett förtätat samarbete mellan myndighetsutövande barn- och ungdomsverksamhet och insatsverksamheterna. Detta har främst skett genom metoden ”Hemflyttsråd”, vilket innebär att ett samordnat stödinsatsnätverk upprättas kring individen.

Delårsrapporten innehåller ingen uppföljning av genomförda insatser på aggregerad nivå med fokus på effekter och kvalitet. I intervjuer uppges att det inte genomförs någon systematisk uppföljning av insatserna som sammanställs i en rapport eller liknande som

³⁹ SCN 2025-09-24 § 149.

nämnden tar del av. Respondenterna uppger att nämnden får återkoppling på en övergripande nivå, exempelvis antal ärenden och kostnader, men inte detaljerad information om enskilda insatser eller deras effektivitet. Den uppföljning som enligt intervjuade lämnas till nämnden utgörs främst av förvaltningens kvalitetsberättelse, vilken i huvudsak innehåller en summering av förvaltningens arbete med egenkontroll samt identifierade och prioriterade fokusområden för kommande år, snarare än en uppföljning av insatser kopplat till ungdomskriminalitet och avhopparverksamhet. Vid intervju uppges även att Uppsala ungdomsjour tar fram en årlig verksamhetsberättelse som nämnden får ta del av. I den protokollsgranskning som genomförts konstateras att nämnden inte tagit del av varken förvaltningens kvalitetsberättelse eller *Uppsala ungdomsjours* verksamhetsberättelse för 2024. Vid faktakontroll framförs att nämndens ordförande tagit del av Uppsala ungdomsjours verksamhetsberättelse, samt att nämnden fått information om kvalitetsarbetet vid ett utbildningspass i mars 2025. Vid tidpunkten för granskningen har inte kvalitetsberättelse respektive verksamhetsberättelse för 2025 upprättats ännu.

Det noteras att det finns riktlinjer, rutiner och vägledningar som anger att nämnden ska ta del av uppföljning i olika former. Ett exempel är *Vägledningen för SIG* där det framgår att åtgärdsplan inklusive revideringar ska lämnas till nämnden löpande. Nämnden ska även ta del av en skriftlig avslutsrapport när insatsen avslutas samt ett skriftligt resultat av bedömningen utifrån metoden *PIKT*. Av protokollsgranskning konstateras att nämnden inte har tagit del av detta under 2025. Det framförs i faktakontroll att en ny rutin avseende SIG tagits fram som speglar hur arbetet bedrivs på ett bättre sätt. Rutinen är dock beslutad i november 2025.

Vad gäller avhopparverksamheten framkommer vid intervjuer att nämnden inte erhåller löpande uppföljning av verksamheten eller information om genomförandet av insatserna, med hänvisning till risken att röja individärenden, då ärendena är få. Detta bekräftas även genom genomförd protokollsgranskning. Vi har inom ramen för granskningen tagit del av en uppföljning av avhopparverksamheten från år 2021. Uppföljningen genomfördes med anledning av nämndens beslut att utöka verksamheten⁴⁰. Vid faktakontroll uppges att nämnden även erhållit information avseende unga avhopp i samband med ett

⁴⁰ Se avsnitt 6.2.2.1 och 6.2.2.2.

utbildningspass i oktober 2024. I intervju bekräftas att uppföljning efterfrågades vid verksamhetens start, men att det därefter bedömdes vara svårt att genomföra på grund av det låga antalet ärenden. Respondenterna uppger att uppföljningar på individnivå har skett, men att uppföljningen inte har aggregerats på insats- eller gruppnivå. I faktakontroll uppges även att ledningsgruppen löpande erhåller information avseende avhopparverksamheten.

6.5.3 Utvärdering och utveckling av insatserna

6.5.3.1 Ungdomskriminalitet

Vid intervjuer framkommer att verksamheten systematiskt och löpande följer upp insatser på individnivå, vanligtvis var tredje månad. Uppföljningen omfattar bedömning av måluppfyllelse, delmål och om insatsen är ändamålsenlig. Enligt uppgift kan en individ ha mellan en och fyra insatser som följs upp parallellt. Den enskildes beslut följs upp av ansvarig handläggare för att säkerställa att beslutade insatser genomförs. Statistik över måluppfyllelse läggs in av handläggare och granskas av avdelningschefer. Någon samlad utvärdering av insatser på grupp-, eller generell nivå görs dock inte.

Verksamhetsberättelsen uppges vara ett viktigt dokument för uppföljning. Det framkommer att brukarundersökningar nyligen införts och ska genomföras med regelbundenhet, bland annat för insatser som *SIG* och andra målgrupper. Syftet är att ta in brukarnas synpunkter och följa upp hur insatserna upplevs.

Respondenterna beskriver att statistik sammanställs regelbundet, exempelvis inom SSPF-samverkan och skolsociala team, för att följa hur många barn som möter riskmiljöer. Detta används bland annat vid bidragsansökningar. Det framhålls att effekterna av förebyggande arbete ofta syns först över längre tidsperioder, exempelvis tio år, vilket gör det svårt att mäta resultat år för år.

Det uppges att det är svårt att följa upp förebyggande insatser eftersom dokumentationen är begränsad. Förvaltningen avser att förbättra detta i samband med förändringarna i socialtjänstlagen som trädde i kraft juli 2025. Ett särskilt projekt, *What Works*, nämns som ett initiativ för att utvärdera insatser för normbrytande beteende. Projektet syftar till att forskare, praktiker och klienter i samverkan ska etablera en långsiktig modell för kunskaps- och metodutveckling med fokus på socialtjänstens förebyggande och tidiga insatser för barn

och unga. Ett av delprojekten har särskilt fokus på förebyggande arbete och tidiga insatser mot barn- och ungdomsbrottslighet. Inom ramen för detta sker intervjuer med representanter från socialtjänsten och skolan samt en enkätstudie till alla elever i årskurs 9. Projektet syftar till att besvara i vilken utsträckning metoderna når sina mål och hur arbetet kan utvecklas.

Förvaltningen arbetar för närvarande med att kartlägga förutsättningarna för att starta en större öppenvårdsinsats, *TFCO*⁴¹, som alternativ till HVB-placering. Arbetet sker i samverkan med SKR och utbildningsföretaget Humana och beräknas vara klart i december 2025. Insatsen bedöms ha evidens för den aktuella målgruppen. Vissa forskningsmoment har även kopplats till större insatser, exempelvis projektet *Perrongen* (ett EU-projekt i samverkan med region och skola), där delar av arbetet berör kriminalitet.

Enligt uppgift pågår även en uppföljning av SIG-ärenden för att bedöma om öppenvårdsinsatsen varit tillräcklig för att undvika placering. En rapport med sammanställning av antal ärenden och resultat ska upprättas och presenteras vid årsskiftet 2025/2026.

Respondenterna uppger att Uppsala kommun upplevs ligga i framkant när det gäller att identifiera behov och anpassa verksamheten därefter samt att socialnämnden är lyhörd för förändringar. Det framhålls att nämnden till viss del efterfrågar uppföljning, men att en mer omfattande återkoppling skulle kunna förbättra styrningen ytterligare.

6.5.3.2 Avhopparverksamhet

Enligt uppgift genomförs ingen systematisk uppföljning av insatser eller statistik på aggregerad nivå med fokus på effekter och kvalitet. Däremot framgår att statistik har förts avseende antal ärenden, antal insatser och avslutsorsaker. Dock sker ingen utvärdering av insatserna utifrån effekt och kvalitet. I intervju framförs att nämnden inte har information om hur många individer som finns inom ramen för avhopparverksamheten, detta på grund av verksamhetens bedömning av risken för individernas säkerhet. Respondenterna menar därmed på att det är svårt att utvärdera och utveckla insatserna.

⁴¹ TFCO är en evidensbaserad, intensiv och familjefokuserad behandlingsmetod inom socialtjänsten för barn och unga med utagerande beteende, där målet är att skapa stabilitet i hemmet, förbättra familjerelationer och förhindra placering utanför hemmet, med hjälp av ett team och kontaktpersoner.

Verksamheten uppges ha deltagit i ett pilotprojekt för att implementera individbaserad systematisk uppföljning (ISU) med Socialstyrelsen där ett frågeformulär har utvecklats. Tanken är att statistiken ska bli anonymiserad i ett externt system och att verksamheten kommer att kunna ta del av resultat för Uppsala kommun. Det framförs vid faktakontroll att arbetet med detta är permanentat, och ingår numera i ordinarie verksamhet. Inom ramen för ISU har verksamheten även ingått i en pilotstudie kring systematisk uppföljning avhoppare (SUA). Intervjuade uppger att arbetet ska utvecklas mer strukturerat framgent och att målet är att kunna följa upp insatser på gruppnivå och analysera effekter.

6.5.4 Bedömning

Vår bedömning är att det **endast delvis** finns ett systematiskt arbete för att säkerställa att arbetet genomförs i enlighet med fastställda rutiner och arbetssätt.

Enligt Socialstyrelsens föreskrifter (SOSFS 2011:9) ska verksamheten genomföra egenkontroller med den frekvens och omfattning som krävs för att säkra verksamhetens kvalitet. Granskningen visar att det inom flera delar av verksamheten finns etablerade arbetssätt för kvalitetssäkring, såsom regelbundna ärendegenomgångar, ärendedragningar och kollegial granskning. Dessa moment bidrar till att säkerställa att handläggningen följer fastställda rutiner och att avvikelser identifieras.

Vad gäller avhopparverksamheten specifikt visar granskningen däremot att uppföljning och kontroll av följsamhet till rutiner och arbetssätt är begränsad. Det framgår vidare att verksamheten inte sammanställer någon strukturerad uppföljning som ledning och nämnd får ta del av, med hänvisning till ärendenas känsliga karaktär. Detta innebär att insynen utanför den begränsade krets av medarbetare som arbetar inom avhopparverksamheten är låg. Samtidigt framkommer att handläggarna arbetar nära varandra och att viss kvalitetssäkring sker löpande i praktiken, vilket är positivt men inte tillräckligt för att uppfylla kraven på systematik.

Mot denna bakgrund är vår bedömning att det systematiska kvalitetsarbetet inom granskningsområdet delvis uppfyller kraven i SOSFS 2011:9. Det finns flera fungerande delar av kvalitetsarbetet, men för att säkerställa full följsamhet till fastställda rutiner och arbetssätt bedöms det finnas behov av ett tydligare och mer strukturerat kvalitetsarbete,

där även avhopparverksamheten omfattas av regelbunden uppföljning och kontroll på förvaltnings- och ledningsnivå. Ett sådant arbete bör utformas på ett sätt som beaktar ärendenas känsliga karaktär, men samtidigt möjliggör insyn, styrning och systematisk uppföljning över tid.

Vi bedömer att nämnden **endast delvis** har ett systematiserat arbete med uppföljning, utvärdering och utveckling av insatserna.

Enligt socialtjänstlagen (SoL 5 kap. 1 §) har nämnden det yttersta ansvaret för verksamheten och ska säkerställa att socialtjänstens insatser är ändamålsenliga och av god kvalitet. Enligt Socialstyrelsens föreskrifter (SOSFS 2011:9) ska verksamheter som bedriver socialtjänst planera, leda, kontrollera, följa upp, utvärdera och förbättra verksamheten på ett systematiskt och fortlöpande sätt.

Vår bedömning är att det finns delar av ett systematiskt och strukturerat arbete för att säkerställa uppföljning och utvärdering av insatser inom granskningsområdet, men att arbetet inte är heltäckande i enlighet med gällande lag och föreskrifter. Vid tidpunkten för granskningen saknas en samlad modell för hur kvaliteten på insatserna ska följas upp, analyseras och förbättras över tid.

Granskningen visar att viss uppföljning sker, bland annat genom ärendegenomgångar, kvalitetsberättelser och internkontroll. Dessa åtgärder är viktiga och bidrar till kvalitetssäkring, men bedöms inte vara tillräckliga för att säkerställa en systematisk utvärdering av insatsernas ändamålsenlighet. Granskningen visar att verksamheten använder flertalet evidensbaserade insatser, vilket är positivt. Det saknas dock aggregerade data och strukturerade analyser av insatsernas resultat, vilket kan försvåra bedömningen av om insatserna uppnår avsedda mål samt utveckling av verksamheten utifrån evidens och erfarenhet.

Behovet av utveckling är särskilt tydligt inom avhopparverksamheten, där uppföljning och utvärdering av insatserna är mycket begränsad. Nämnden får i praktiken begränsad återkoppling, vilket försvårar möjligheten att fullt ut säkerställa att insatserna är effektiva och ändamålsenliga. Samtidigt finns pågående initiativ, såsom deltagande i ISU och SUA, som visar att verksamheten tagit steg mot ett mer strukturerat uppföljningsarbete.

För att säkerställa ändamålsenlighet och kvalitet krävs enligt vår mening en mer strukturerad och systematisk uppföljning, inklusive aggregerad analys av insatsernas effekter samt tydligare återkoppling till nämnden.

7 SAMLAD BEDÖMNING OCH REKOMMENDATIONER

Syftet med granskningen har varit att bedöma om socialnämnden säkerställt ett ändamålsenligt arbete med insatser till unga i kriminalitet och avhoppare för att bryta deras kriminella livsstil.

Vår samlade bedömning utifrån granskningens syfte är att socialnämnden endast delvis säkerställt ett ändamålsenligt arbete med insatser till unga i kriminalitet och avhoppare för att bryta deras kriminella livsstil.

Se inledning samt respektive rapportkapitel för en mer detaljerad beskrivning.

Utifrån resultatet av vår granskning rekommenderar vi socialnämnden att:

- Säkerställa att det finns en dokumenterad och aktuell processbeskrivning som tydliggör ansvar, roller och funktioner för arbetet med ungdomskriminalitet och avhopparverksamhet.
- Genomföra en översyn av styrande och stödjande dokument för att säkerställa att de överensstämmer med nuvarande organisation.
- Säkerställa att en konsekvent och gemensam tillämpning av evidensbaserade bedömningsmetoder i utredningsarbetet, i syfte att kartlägga behov på individnivå.
- Säkerställa att den interna samverkan mellan avhopparverksamheten och övriga verksamheter inom förvaltningen är strukturerad.
- Tillse ett mer strukturerat kvalitetsarbete där tillräckliga kontroller genomförs av rutiner och arbetssätt genom stärkt systematik i arbetet med egenkontroller.
- Säkerställa att uppföljning och utvärdering av insatsers kvalitet och effekter genomförs systematiskt.

- Säkerställa att uppföljning och återkoppling sker till nämnd i enlighet med beslutade rutiner och vägledningar.
- Tillse att återkoppling avseende avhopparverksamheten sker till nämnd, för att säkerställa den interna kontrollen.

Datum som ovan

Azets Revision & Rådgivning AB

Joakim Hackström-Larsson
Verksamhetsrevisor / specialist

Hannah Klarkner
Verksamhetsrevisor

Mikael Lind
Certifierad kommunal yrkesrevisor
Kvalitetssäkrare och kundansvarig